

O ISTORIE A CELOR FĂRĂ DE ISTORIE

Cronica unei expoziții neconvenționale

31 mai – 31 octombrie 2005

Muzeul Municipiului București

Adrian MAJURU

Istoria celor fără de istorie continuă să fie o temă de care istoricii încă se feresc. Este ocolită chiar și de funcționarii statului, care ar trebui să cunoască îndeaproape fenomenul social subteran. Ei ar trebui să reflecteze asupra fenomenului mizeriei sociale și al sărăciei educaționale, care se extinde progresiv către tot mai variate structuri ale societății românești, să descopere soluții.

Istoria celor fără de istorie vine de departe, de la o mare distanță de documentul istoric scris. Lumea lor a fost întâi circumscrisă de mitologie și folclor, apoi de cutumele și obiceiurile locurilor, și în cele din urmă de lumea supravegheată a statului care a încercat să ofere definiții, catalogări, iar apoi să impună restricții, control și supraveghere.

Proiectul de față se dorește a fi o pledoarie pentru istoria marginalului, pentru studierea și astfel ameliorarea destinului celor alungați în afara istoriei oficiale, frumoase, atent controlate.

Ceea ce ne-am propus în primul rând a fost să dovedim faptul că istoria marginalului este un domeniu de confluență și de interferență culturală, de intersectare cu istoria a unor variate discipline precum geografia urbană, sociologia, antropologia, medicina, literatura, etnografia, arta etc. Abordarea unui asemenea subiect înseamnă un efort constant de studiu interdisciplinar.

Lumea periferiilor sociale este o adevărată societate subterană, cu o evoluție paralelă față de aceea pe care

o cunoaștem cu toții, dar care poate determina în anumite circumstanțe istorice schimbări neașteptate, deformări culturale și spirituale de nebănuit. Cei din urmă vor fi cei dintâi. Această lume îngenuncheată la marginea societății nu trebuie ignorată, abandonată sau alungată din organismul social. Ea are propria-i ierarhie, propriile-i valori morale și chiar instrumente de organizare și de impunere a modelelor comportamentale fermentate în interiorul său. Este un adevărat organism social și cultural, care, în viitor, se poate ridica împotriva „realizaților”, a „normalilor”, pentru a-i supune unei noi ordini: anarhia.

Excluzii, sufletele ce aleg să trăiască altfel, sunt semenii noștri, care într-un scurt pasaj al vieții lor s-au prăbușit și nu s-au mai putut ridica. Poate că, acolo, în lumea subterană și nocturnă descoperi cu ușurință faptul că „destinul înseamnă locul și momentul în care te naști”. Însă ceea ce este mai monstruos, în spatele fiecăruia dintre noi, se simte uneori respirarea prăbușirii.

EXCLUȘII. UNELE SUFLETE ALEG SĂ TRĂIASCĂ ALTFEL

Bucureștiul - precum toate așezările lumii cunoscute - are un eșafodaj istoric construit pe două tipuri diferite de cartografieri istorice. Pe de o parte avem o hartă a spațiului, orizontală, cronologică, înregistrată de istoria clasică prin documentul scris. Pe de altă parte, există o hartă umană,

verticală, care intersectează cronologia și timpul în sensuri variate. Este cea mai grea perspectivă de abordat, definit și comentat, deoarece ea se referă la moduri de viață, comportamente, gesturi, preocupări, traume colective, structuri patologice și substructuri endemice legate de boli diferite, care la rândul lor au schimbat spectaculos viața oamenilor. Demersul de față dorește să restituie un București bidimensional, prin suprapunerea hărților amintite, astfel încât, să poată exista o privire de ansamblu asupra vieții noastre cotidiene. De unde neajunsurile, neputințele sau indiferența celor puțini față de cei mulți.

În afara hărții cunoscute și acceptate oficial de specialiști au existat câteva lumi necartografiate. Una dintre acestea continuă să fie spațiul sărăcimii, ignorat din totdeauna atât de oficiali, de cei puternici, dar și de istoriografie. O istorie a sărăcimii este deja un altfel de tip de spațialitate temporală. Sute de ani, săracii, diformii, piticii, ciungii, ologii, fulgerații etc, formau un grup uman care aparținea altor timpuri, eventual mitologice, deși locuiau în vecinătatea normalului și a prezentului.

Expoziția se desfășoară pe două paliere istorice: unul al spațiului și altul al umanului. Spații ale excluderii și ale mizeriei alăturate fenomenelor sociale, care tind să se extindă dincolo de circumscrierea mitologiei, în lumea normală, aparent controlată. Sărăcia, cerșetoria, alcoolismul, abuzurile autorităților, epidemiile cauzate de mizerie și o alimentație deficientă, vagabondajul, delinvența sunt repere sociale care îl separă pe individ de ceea ce catalogăm drept lume normală, pentru a-l arunca într-o lume cu reguli diferite.

Proiectele sociale ale doctorului Nicolae Minovici, din prima parte a secolului XX, s-au ocupat cu pre-dilecție de problemele lumii subterane, a periferiilor sociale. El ctitorește primul Serviciu Public de Salvare din

sud-estul Europei, în Bucureștiul anului 1906. Treizeci de ani mai târziu va crea pe lângă „Salvare”, Spitalul de Urgență și Școala Samariteană. Aici exista „Biroul Asistenței prin Muncă al Cerșătorilor din București”. A organizat și modernizat serviciul social al Azilului de Noapte, aflat în vecinătatea instituțiilor amintite. Toate acestea au fost distruse de comuniști la mijlocul anilor '80, când vechea mahala a Izvorului a fost pur și simplu excavată din istoria orașului București.

Doctorul Nicolae Minovici a ridicat la 1905, prima clădire din București cu destinație muzeală. Era un adevărat complex educativ, unic în România. Muzeul de Artă Națională deschis pentru public la 1906, era înconjurat de o fermă agricolă, ale cărei produse erau trimise „Biroului Asistenței prin Muncă al Cerșătorilor din București”. Lucrările științifice publicate de Nicolae Minovici, aduc lumină în spațiul tenebros al marginalului social: „Moda tatuajelor din România”(1898), „Studiu asupra spânzurării” (1905), Pericolul social al practicării ocultismului (1938) etc.

Întreaga sa activitate științifică este o adevărată antropologie a periferiei subterane. Aici nu mai este vorba de sărăcimea de odinioară, care avea mahalaua ei, o sărăcime diurnă, cunoscută și tolerată de normali. Ci este vorba de subteranul, nocturnul, o istorie a celor care-și ascund patologia sub un foarte subțire strat de normalitate. Deraierile de la normal sunt socializate parțial: alcoolismul, tentația de suicid, depresiile, ospiciul, morbidități de tot felul, apoi fauna canalelor dar și a cazinourilor, nu foarte diferite structural și psihologic. Doar circumstanțele diferă. Unii s-au născut altfel.

București - spații ale mizeriei & spații ale excluderii

Periferia Bucureștilor era un hibrid care se zbătea între sat și oraș, o curiozitate polimorfă, unde, prin

Institutul de
Medicina legală
Mina minovici

hazard, natura experimenta cele mai hidoase forme de supraviețuire. Copii făceau veritabile slalomuri printre epidemiile periodice de variolă, malarie, scarlatină, pelagră, asta dacă nu se nășteau tuberculoși, sifilitici sau rahitici.

Periferiile neurbanizate de odinioară, stăpânite de noroiul iernii și praful verii, se aflau sub controlul mardeiașilor și al cuțitarilor. La mahala se locuia înghesuit precum în blocurile-cazarmă de azi. Banii erau puțini iar mâncarea din cea dădea Domnul. Casele prin mahalalele nimănui erau construite „din furci bulgărite cu pământ amestecat cu paie tocate și acoperite cu tinichele, peste care erau așezați bolovani, ca să nu fie luate de vânt. Bucureștiul era un oraș mic așezat într-un sat mare” (Alexandru Ștefanopol).

Mahalalele de ieri au fost în mare parte excavate și înlocuite de cartierele muncitorești de azi; ambele sunt spații înghițite de amorțeală, anonim și sărăcie trăită simultan de mai multe generații. Blocul este o locuință experimentală de anulare a personalității fiecăruia dintre noi, o formă de intimitate colectivă, arătând precum „două sute de celule organizate în jurul a două pubele de gunoi fetid”(I. D. Sîrbu).

La periferie este întâlnită „truda sterilă de a imita cultura urbană adevărată. Produsele de cultură cele mai dizgrațioase, caraghiosul intelectual și estetic în formele cele mai umiltoare pentru specia umană, acolo se zămislESC, la mahala. Românii au avut, până spre sfârșitul secolului al XVIII-lea, o cultură urbană cam de treapta celei apusene din veacurile X-XIV. Și, fără creștere normală, au sărit în al XIX-lea secol. Negreșit, fenomenele specifice culturii de mahala trebuiau să se arate cu deosebire în capitală, unde importul de cultură se făcea cu nemiluita” (Paul Zarifopol).

Medicina socială în România între 1906-1935

În 1934, dr. Nicolae Minovici „a rezumat descrierea atât de picturală ce face d-sa asupra aspectelor ce prezenta Capitala la 1906, nu atât prin lipsa mijloacelor asistenței sociale, cât mai ales din lipsa de organizare. D-sa a arătat ce poate face un singur om cu voință și pricepere, fiind un adevărat precursor al Ministerului de Ocrotire Socială care a venit în urmă.

Fiind solicitat de autorități, d-sa a adunat cu ușurință, cu ajutorul agenților forței publice miile de cerșetori și vagabonzi care mișunau pe toate

străzile capitalei și care constituiau sursa atîtor tulburări sociale, mai ales în fermentarea și alimentarea crimelor.

A făcut examinarea lor metodică om cu om, cu triplu punct de vedere medico-fizic, mental și social.

A supus la tratament pe cei bolnavi, a internat pe invalizi în azile, a pus la muncă pe cei valizi cum și pe nenumărații simulanți pe care i-a depistat cu un adevărat simț de maestru.

Cu bastoanele, cîrjile și tot felul de aparate ce întrebuițau simulanții încălzea dormitorul o iarnă întregă; cu ochelarii lor fumurii umplea coșuri întregi.

Fără mijloace oficiale, d-sa s-a bazat numai pe concursul societății pe care, grație simpatiei sale personale, a reușit să-l atragă și să-l pună la contribuție, obținînd mai multe mijloace chiar decît avea nevoie.

A organizat un Birou al Asistenței Sociale. Prin propagandă a reușit să întrunească un număr de membri, care dădeau contribuții benevole, primind în schimb serviciile asistenței (o insignă pusă la poartă lîngă sonerie, indică locuința membrului).

A organizat atelier de lucru, fermă agricolă, crescătorii de păsări, de ciîni, stupărie etc. pentru adulți.

A angajat pe minori în ateliere comunale, la Poșta Centrală, la Haug și la diferite ateliere și patroni, pe cei inapți pentru meserii i-a constituit în echipă de curățitori de magazine, de pomi etc.

A înființat un cămin pentru adăpostirea fiicelor-mame în preajma nașterii și după naștere – pînă la găsirea unei ocupațiuni.

Capitala respira ușurată de cohortele de cerșetori și vagabonzi – putînd rivaliza cu cele mai îngrijite orașe de aiurea – lucru care a fost înregistrat elogios de cronicarii timpului.

În plus, Asistența Socială cu mijloacele de lucru și cu resursele adunate, a realizat și alte opere

speciale; astfel punerea de fintini de bronz și bănci pe șoseaua Kiseleff, îngrijirea arborilor de pe aceeași șosea, instalarea de coșuri pentru hîrtii etc.

Autorul stăruie asupra faptului că organizarea asistenței a fost concepută pe principiul valorii și capacității de muncă a individului, iar nu pe caritate. Cînd foștii cerșetori vedeau prosperitatea lucrului ieșit din munca lor, cerea voie să părăsească asistența, spunînd: decît să muncesc la d-ta, d-le doctor, mai bine mă duc să muncesc la mine acasă, pentru mine și pentru familia mea!

Al doilea principiu este că d.-prof. Nicolae Minovici nu a căutat să provoace antagonisme sociale întreprinzînd crearea de stabiliment de producție, care să facă concurență producției particulare, fiindcă d-sa a constatat că asemenea stabilimente costisitoare producînd astfel de conflicte – așa cum s-a întîmplat în Ungaria – n'au dat bune rezultate. Din contră, d-sa a făcut ca patronii și stabilimentele de producție existente să primească în sinul lor și să absoarbă ele singure elementele apte.

Nici pentru bătrîni care nu mai pot munci, d-sa nu concepe că face o operă de caritate, atunci cînd îi instalează în azile; ci socotește că aceia depunînd pînă atunci munca lor într-un fel sau altul pentru societate, aceasta la rîndul ei este datoare să-i întrețină, cînd nu mai pot munci; deci principii utilitariste isvorite din domeniul științei sociale pe care d-sa a știut să le aplice cu așa de bune rezultate”.

Revista „Sănătatea și viața fericită”, anul XXXV, nr.2, aprilie 1935, București, pp. 59-60

Tache Lupea - «baronul» din Broșteni

În Bucureștiul contemporan beiului Manuc, în mahalaua Broștenilor din partea sudică a orașului, trăia Tache Lupea, unul dintre puternicii zonei. Acesta cotropise o bună parte din mahala, rotunjindu-și

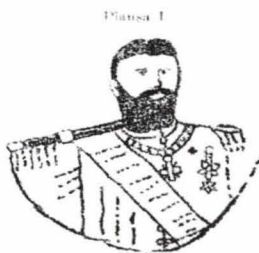
proprietatea în dauna statului, dar și a locuitorilor. Din „ulița Broștenilor” (astăzi str. C. Rădulescu Motru), porneau spre vest două ulițe luate în stăpânire de Tache Lupea. Una se numea „ulița lui Tache Lupea” (astăzi str. Mocăncuței) – care-i tăia moșia în două - unde locuiau „clăcașii lui Tache Lupea” și „ulița moșnenilor”, vechi „hotar cu locul acestora cotropit de Lupea”.

Casa lui Tache Lupea apare pe hartă asemeni unui castel fortificat cu foisor de apărare, cum numai boierii foarte bogați aveau. Era așadar o autoritate locală, substituită ilegal celei în drept, autoritatea domnească. Pe proprietatea lui Tache Lupea se afla și biserica Manu Cavafu.

Profitând de anarhia socială, un alt personaj din zonă și-a extins ilegal proprietatea peste terenurile locuitorilor. Numele lui: Enache Sitaru. Care erau trăsăturile de caracter ale unora ca Tache Lupea și Enache Sitaru în Bucureștiul anului 1802? Erau cu siguranță niște seniori feudali, care au profitat de neantizarea socială și a structurilor statului pentru a-și mări averea. La începutul secolului XX, omul politic Nicolae Filipescu a descris procesul de feudalizare a socie-

tății românești în interiorul unui stat socialist: „în statul socialist mulți vor râvni la funcțiile de inspectori, foarte numeroase în toate planurile de organizare socialistă. Neapărat este mai plăcut să supraveghezi pe alții decât să muncești tu însuși. Funcțiile subalterne care cer mai multă muncă, vor fi părăsite întrucât răsplata e aceeași, statul dînd tuturor cît le trebuie ca să trăiască”. Dar cum vor fi acești „inspectori ai muncii” peste numai o generație? Ei bine, „închipuți-vă un senior feudal, un baron din Evul Mediu, mai tiranic decât acești inspectori ai muncii, care vor hotărî nu numai partea ta de muncă, dar și felul de muncă ce ți se impune și cu biciul te vor sili să-ți împlinești partea de muncă!” (Nicolae Filipescu). Câtă asemănare între activistul politic din perioada 1948-1989 și aceia ca Tache Lupea și Enache Sitaru din 1802! O realitate a Evului Mediu, care a penetrat timpurile, din cauza unei societăți aflate într-o perpetuă bulversare a valorilor morale și culturale. Aceste moduri de a trăi, după voia împrejurărilor, generează o sărăcie progresivă la baza piramidei sociale și o ariditate intelectuală la vârful ei.

Tatuaj
Regele și
Regina pe
pieptul unui
deținut

Despre simboluri ascunse

„Ce este un tatuaj? O amuletă permanentă, o bijuterie vie pe care n-o poți scoate pentru că face parte din trup. Trupul a devenit bijuterie și împărtășește tinerețea inalterabilă a bijuteriei. (...) Cât despre sufletul celui tatuat, participă și el la virtutea de neșters a tatuajului pe care o traduce în limbajul său, preschimbând-o în fidelitate. Un tatuat nu trădează pentru că trupul lui îi interzice să o facă. El aparține pe vecie imperiului semnelor, semnalelor și semnăturilor. Pielea sa este logos” (Michel Torunier).

Printr-o temeinică analiză, Dr. Nicolae Minovici a arătat la 1898 faptul că „tatuajurile nu intră în obiceiurile poporului român. Ele au

fost importate de străini, și anume de greci”, fiind „întrebuințate în scop estetic, terapeutic sau medical, religios, războinic, profesional, familiar” și numai „imitația, lipsa de ocupație și îndemnul operatorilor, alături de lipsa de cultură a tatuatului au servit drept cauze la răspîndirea tatuajului la noi în țară”.

Dacă tatuajul a fost cândva un „logos” ascuns celorlalți, (în zilele noastre tatuajele sunt mesaje publice, cu multiple semnificații) de mult era menit pentru a fi arătat într-o intimitate atent pregătită, o formă de comunicare, care excludea limbajul vorbit, pentru un altul articulat pe simboluri, atunci el poate releva faptul că există un tip comun de emoție și afectivitate la unii dintre noi, indiferent de traseul social sau profesional.

„DE CE, DOAMNELE MELE?”

Într-o seară de toamnă târzie a anului 1848, la Palatul Domnesc din târgul Bucureștilor a fost organizat un bal în onoarea lui Fuad Efendi, comandantul trupelor turcești trimis să urmărească mișcările revoluției valahe. Alături de marile familii boierești, la bal au participat și câteva „grizete”, dame de companie. La final, întreaga asistență masculină a serei, a ales o „grizetă” drept regină a balului, „fapt care a atras supărarea cucoanelor, că au fost invitate la un loc cu grizetele”. Fuad Efendi a răspuns, reușind un subtil și realist excurs asupra realităților: „De ce, Doamnele mele? Și ele erau frumoase! Și ele jucau bine! Și ele se purtau cu bună cuviință! Ba încă pe dînsese nimeni nu le-a auzit să se fi supărat pentru că erați d-Voastră în bal!”.

Bucureștii au fost și încă mai este „o carte de vise” pentru aceea care nu-l cunoaște și nu-i de mirare că aici „orice femeiușcă visează catifea, trăsuri și palate deși nu are ce mânca acasă”, încă din 1842, dacă ar fi să-l cităm pe puritanul Wilkinson. Eleganța

Tatuaj
Un deținut spre
eșafod

vestimentară, manierele, gustul pentru unele valori culturale nu erau și nu sunt străine damelor de companie, asemuirea lor cu înalta societate fiind atât de apropiată încât cu mare greutate puteau scăpa unui cunoscător. De pildă, pe Calea Victoriei, de la nașterea ei „modernă” după 1877 și până în zilele noastre, „pot fi văzute damele de stradă, care – ca pompă și fast – se întrec cu femeile din cea mai bună sus pusă societate” (Sandor Verres, 1887).

Problema socială nu decurge din această redusă și aparent ascunsă minoritate feminină cosmopolită, care la rândul ei, are un rol clar definit, ca o cutumă milenară: diversificarea și rafinarea consumatorului masculin, investitor permanent în progresul vestimentar și al accesoriilor care-l pun în valoare.

Fenomenul care scapă de sub control este acela al femeilor împinse de sărăcia materială și socială, la o practică pe care nu o doresc și sfârșesc prin a se obișnui cu un mod de viață traumatizant. Nu toate sufletele aleg să trăiască altfel, marea majoritate sunt obligate să o facă din cauza unui mecanism social care nu funcționează pentru binele fiecăruia.

„Tata Moșu”

Biografia unui hoț de buzunare

Pe când, sastisit de societatea românească, Caragiale pleca într-un exil definitiv în spațiul civilizată și ordonat al Berlinului, la periferia Bucureștilor, în imundele favelas care formau cartierul Veseliei, a văzut lumina zilei un destin, al cărui traseu îl vom urmări în rândurile de față. Periferia Bucureștilor era un hibrid care se zvârcolea între sat și oraș, o curiozitate endemică, unde, prin hazard, natura experimenta cele mai hidoase forme de supraviețuire. Copii făceau veritabile slalomuri printre anualele epidemii de variolă, malarie, scarlatină, pelagră, asta dacă nu se nășteau tuberculoși, sifilitici sau rahitici.

„Dezastrul afectiv” al copilăriei

Ion Ștefănescu s-a născut într-un astfel de mediu, pe care l-a definit mai târziu ca pe un „dezastru afectiv”. Certurile părinților au fost din totdeauna o obișnuință a modului de viață, iar pe la cinci ani, băiatul era „trecut din mână în mână”, cu o iubire

neîmplinită față de mamă și o ură progresivă față de tatăl imoral. Dezorientarea afectivă a continuat când tatăl s-a recăsătorit imediat după divorț, furia adolescentului de-acum manifestându-se atât de violent încât tatăl, „nu a putut să se salveze decât refugiindu-se într-o curte vecină. «Nu știu ce sar’ fi întâmplat atunci», povestește Tata-Moșu, cu un fel de regret, care și acum (la 40 de ani n.m.) se vede destul de clar că îi apasă sufletul”.

Curând, mama îl va abandona și ea pentru un măcelar din mahala; copilul de atunci l-a reținut în memorie pe tatăl său vitreg, drept „bruta care varsă sânge”. Este momentul când, copilul, lăsat pe seama bunicilor, și a maidanelor cu marametiș și șucari ai micilor furțișaguri, capătă porecla de „Tata-Moșu”. Deși fraged la vârstă, era tăcut, introvertit, ascuns, adesea cu un comportament care trăda o maturizare forțată, dar perpetuu nereușită. Vagabondajul, viața de maidan îi va dezvolta cu rapiditate „germenul revoltei sociale”. Jocurile cu ceilalți

*mă născut Tata Moșu,
printre buzunari și Hoț de buzunare*

mardeiași de vârstă „erau toate o școală de pregătire profesională delictuală”. Jocul lui preferat era „de-a hoții și vardiștii” astfel încât, atunci „când făcea pe vardistul prindea în cel mai scurt timp pe hoți, când făcea pe hoțul, era imposibil să fie prins de vardiști!” De fapt, toată copilăria sa, Tata-Moșu „și-a petrecut-o pe maidanuri, jucându-se de-a hoții și vardiștii, joc, în care a dovedit chiar de la început o aptitudine înnăscută, combinată mai târziu cu o specializare de școală superioară!” Deși a finalizat cu greu școala primară și a fost dat apoi la liceul Lazăr, a trebuit să abandoneze din motive pecuniare, cauzate de certurile violente dintre mama sa și măcelar. Acesta a fost contextul când intervine...

Primul mentor: Vlad „Dracul”

„Furam de ici de colo, ne adunam mai mulți și făceam furturi, dar dintre toți eu eram cel mai abil, cel mai îndrăzneț, căci de multe ori grație inteligenței și iuțelei mele scăpam când eram urmărit” povestește Tata-Moșu. Datorită acestor capacități, șugarul mahalalei, poreclit Vlad „Dracul”, îl va lua alături și vor deveni parteneri în „afaceri”. În paralel cu furtișagurile, Tatat-Moșu lucra ca zugrav, dorea să înceapă o viață nouă cândva, într-un viitor pe care-l aștepta să se nască. Pentru că Tata-moșu excela în bandă, Vlad „Dracul”, temându-se că locul său va fi luat, îl va compromite pe posibilul său rival. Tata-Moșu cunoaște astfel pentru prima oară experiența închisorii.

„Calapod” salvatorul și vremurile tulburi ale războiului

Închis la numai 15 ani pentru 10 zile, Tata-Moșu s-a convins de faptul că, penitenciarul poate fi consumat precum „un loc de distracție unde poți să-ți faci noi prieteni sau să te întâlnești cu vechile cunoștințe”. Furturile au continuat, cu mici pauze de revenire la „viață cinstită”. În anul 1915 este denunțat însă de un membru al bandei și deplasat la Văcărești. Avea

17 ani. Aici îl cunoaște pe „Calapod”, cu care evadează în timpul retragerii armatei române în Moldova. Ajunși în stradă, pierduți în degringolada care cuprinsese întreaga societate românească, Tata-Moșu și „Calapod” au dat prima „lovitură” la Episcopul Sofronie Vulpescu, „căruia i-au furat mitra episcopală, cruci, bijuterii și o sumă de bani de aproximativ 15 000 lei, pe care au împărțit-o frățește. El și-a îngropat o parte din bani împreună cu mitra, pe care a demontat-o de pietrele scumpe”. În 1918 le-a căzut victimă un funcționar de la care au furat 40 000 lei; și-au schimbat hainele în wagons-lits-ul acestuia, dar când să se strecoare prin tranșee au fost prinși de o patrulă germană, care i-au dus la Focșani la Comandatură. Aici au spus că erau refugiați dar pentru că nu aveau acte au fost amendați cu 50 de lei și 10 zile de închisoare la Penitenciarul din Focșani. Eliberați apoi, au găsit refugiu în Iași, de unde au revenit după război la București.

„Nu poți fura așa, la întâmplare!”

În hainele schimbate în wagon-lits-ul funcționarului, Tata-Moșu uitase și actele. Urmărit de Siguranță a fost prins din nou și închis la Văcărești în 1920. Într-o seară, alături de alți deținuți care erau escortați de la Tribunal la penitenciarul Văcărești, Tata-Moșu a reușit să rupă convoiul și să scape prin fugă. Au urmat sute de spargerii ingenios construite, având de-acum banda sa. În bandă se afla o adolescență, care se angaja pe la diferiți comercianți. În câteva zile, banda afla tot ce se găsea de valoare în magazin iar spargerea era ca sigură. Dormind într-o noapte la mama sa, aceasta l-a denunțat iar dimineața „s-a trezit cu toată poliția la capul lui. A fost legat cu mâinile la spate, i s-a confiscat revolverul”, dar o prietenă a reușit să-i strecoare în buzunarul de la spate un șis, cu care, în drum spre poliție și-a tăiat sforile și după ce a dat doi pumni celor doi sergenți, a luat-o la fugă.

Aceștia au tras și l-a rănit în spate. S-a prăbușit la pământ și s-a făcut mort. Agenții constatând „decesul” l-au lăsat în paza unei santinele și au plecat să anunțe secția de poliție. Paznicul știind că este mort, nu i-a acordat nici o atenție. La un moment dat, Tata-Moșu, făcând o efortare supraomenească a sărit de lângă santinelă peste un gard și s-a ascuns într-o rezervă de țitei”. Era din nou liber!

„Furam ca să trăiesc, furam de mizerie”

Viața lui Tata-Moșu a continuat în aceleași reperi. Niciodată în cariera lui nu a putut fi prins în confruntări directe, ci doar prin trădări ale concubinilor, ale unor rude, sau ale rivalilor de bandă. A reușit să evadeze din majoritatea detențiilor, căci „nu toți proștii pot să fure” spunea Tata-Moșu. Prins din nou abia în 1934, Tata-Moșu a fost supus unor analize sociologie și psihologice foarte minuțios pregătite. În timpul cercetărilor și-a justificat modul de viață astfel: „se fură în societatea de azi de la un capăt până la altul, iar hoții adevărați nu vin nici măcar în vizită la pușcărie, aci găsiți însă pe aceia care fură o găină, o pâine sau o funie de ceapă; ei sunt țapii ispășitori ai tuturor vinovaților. Cât păgubesc eu societatea, întrucât furtul meu este o plagă sau o gangrenă socială, dacă împins de foame trebuie să smulg poșeta unei artiste? Știu prea bine că victima mea nu trăiește din meserie cinstită, aceasta mi-o confirmă luxul, pe care-l duce și briliantele, pe care le poartă. Toți acei titanozaori, la care noțiunea banului este extrem de vagă și pe care artista îi extorchează trăiesc pe socoteala societății, sunt mulți dintre aceștia, care n-au nici măcar timpul necesar pentru a-și număra proviziile, cu care îi înfruptă colectivitatea”.

Recunoaștem în cuvintele lui Tata-Moșu realitatea cotidiană pe care o trăim în prezent, neexistând practic o reducere a fenomenului infracțional, nici măcar în nuanțele intime ale

posibilelor soluții de redresare socială. Biografia lui Tata-Moșu nu este singulară, ea este multiplicată astăzi de sute sau poate mii de destine anonime, care trăiesc în familii măcinate de sărăcie, lipsite de afectivitate, în timp ce societatea nu este capabilă să organizeze antidoturi sau alternative pentru năpăstuiți; societatea creează doar confuzie prin indiferența legislatorilor și a factorilor decizionali, pentru care, „găinarul” de la periferie, poate fi oricând un „țap ispășitor” de care se poate scăpa ușor. Tata-Moșu a știut-o încă din adolescență, iar noi, astăzi, ne confruntăm cu această periculoasă realitate socială.

„CE-I ALCOOLISMUL?”

Este alcoolismul un generator de sărăcie? Pagubele cauzate de alcoolism sunt necalculate. În România anului 1897 „banii cheltuiți cu băuturile spirtoase, lucru de proastă calitate ce-l fac muncitorii buimăciți de beție, zilele de muncă pierdute, bolile, sinuciderile și accidentele de tot soiul, urmărirea și întreținerea criminalilor și a nebunilor, se ridică la sume fabuloase” afirmă un autor de la 1900. Pentru că „nu mizeria e cauza alcoolismului, ci alcoolismul cauza mizeriei”, el este „o adevărată primejdie pentru țara noastră”.

Alcoolismul este unul dintre pasajele unde se opresc cei mai mulți dintre nefericiții adaptărilor eșuate. Și adesea se opresc pentru totdeauna. Societatea civilă, prin factorii de decizie, nu reușește să aducă soluții de salvare a unora dintre noi, de la astfel de prăbușiri de moment. De fapt, lipsa alternativelor sociale sau profesionale sunt principalele cauze a înecării în alcool, pentru majoritatea celor care aleg acest subterfugiu existențial. Includem aici și drogurile.

ATUNCI CÂND „CELĂLALT ESTE INFERNUL”

Pentru oricare dintre noi, uneori, „celălalt poate fi infernul”: un șef anarhic, un coleg invidios, partenerul de viață lipsit de înțelegere și afecțiune. Dramele se petrec pretutindeni: la slujbă sau pe stradă, în autobus sau la sala de teatru, pe stadion sau în vilegiatură, într-un spital, ignorat de infirmiere și asistente sau la școală, într-o sală de clasă. Cum se consumă o astfel de dramă? Uneori, cel aflat în suferință ne-o destăinuie:

Ultimele rînduri ale elevei B.S., din clasa a VII-a profesională, București, 1936...

„Nemaiputînd suporta mizeriile și nedreptățile acestei vieți m-am decis la acest gest disperat. Și dacă coincidența va face să nu mor, chiar dacă m’ăși face bine recurg la acest gest. Am suferit poate prea mult. Am avut un ideal în viață. Să-mi termin studiile școlii profesionale complete. Nu mi-am putut însă realiza acest ideal din cauza unei absolvente, care nu mă putea suferi și care prin diferite mijloace izbutise să fie pedagogă. Întotdeauna eram pârâtă la cancelarie fără să fiu vinovată. O peniță dacă aveam în clasă sau un referat dacă-mi făceam la școală mă păra D-nei Directoare. Această pedagogă poreclită «Moțoc» de către colegele mele se numește Florica Logofetescu. Cu toate că sufeream în tăcere fără să-mi știe nimeni starea mea psihică, ghinioanele se țineau lanț de mine. În ziua de 10 ianuarie 1936 am plătit taxa școlară pe trimestrul al II-lea fără să primesc chitanță. A doua zi când m-am dus iar după chitanță, D-ra secretară căruia îi dădusem banii nu a mai vrut să recunoască că am plătit. Pentru mine a fost cea mai mare lovitură și simțeam din zi în zi, cum viața mea se stinge.

Gînduri sinistre mă urmăreau pînă în momentul de față. Acum pentru ultima oară mai am o singură dorință. Pe d-na Directoare Alex. Enăchescu a școlii profesionale T.I. o rog cu insistență să corecteze mai de aproape acest caz și va ieși în evidență nevinovăția mea. Iar banii ce se vor găsi rog să se oprească pentru infirmeria școlii. Nu vreau sub nici un cuvânt să rămîie în punga d-rei secretară. O mai rog să fie mai prudentă cu elevele să nu le mai pedepsească nefiind vinovate și să cerceteze cazurile mai de aproape.

Și cum mă sacrific după o lungă suferință de operație. Cel puțin dacă nu am fost eu fericită și nu am avut noroc în viață, doresc să aibă celelalte colege ale mele.

Pentru ultima oară îmi îmbrățișez scumpa mea mamă pe care o rog să-mi ierte gestul. Îmi sîrut pentru ultima oară scumpele mele colege, sora și fratele, toți prietenii și prietenele mele.

S.B.

cl. aVII-a profesională.”

Istoria celor fără de istorie rămâne un deziderat științific, un spațiu vast care se așteaptă explorat. El ne poate oferi răspunsuri despre tarele societății actuale și neajunsurile care se încăpățânează să ne reziste.

Inaugurarea expoziției *Exclușii*. Unele suflete aleg să trăiască altfel a fost precedată de un simpozion, la care au participat doctorul Vladimir Beliș (Institutul Național de Medicină Legală „Mina Minovici”, doctorul Nicolae Marcu (Societatea Română de Istorie a Medicinii) și doctor Constantin Enăchescu (Facultatea de Psihologie, Universitatea București).

A HISTORY OF THOSE DEVOID OF HISTORY

The history of those devoid of history is still a topic historians avoid to deal with. The subject was eluded even by the state employees who should have perfectly known the social underground phenomena should have found solutions, should have thought about the social misery and educational poverty progressively growing within various strata of the Romanian society.

The history of those devoid of history comes from very far away, from a remote distance considering the written document. Its world was at first circumscribed by folklore and mythology, then by local customs and circumstances, finally, the supervising world of the State tried to give definitions, to make classifications, then to impose restrictions, control, and supervision.

The present project intends to be a pledge for the history of the marginal, in order to study and thus render more human the destinies chased away from the official, pretty, carefully controlled history. In the first place, we aim at proving the fact that the history of the marginal is a domain of cultural confluences and interferences, a crossroad in the history of various disciplines such as sociology, anthropology, medicine, literature, ethnography, art etc. Dealing with such a subject involves a constant interdisciplinary studying effort.

The world of social peripherals is within itself a true underground society, with an evolution parallel to that of the events we know, but an evolution which may, under certain historical circumstances, determine unexpected and abrupt changes or unimaginable cultural or spiritual deformations. The last shall be the first. This world crouched by the side of the normal society should be neither ignored, nor abandoned or rejected from the social whole. It has its own

hierarchy, its own moral values, even its own instruments of organizing and imposing the behaviour patterns elaborated within its own operation processes. It is a real social and cultural organism which may occasionally rise against the "fulfilled" ones, against the "normal" ones, in order to submit them to a new order: anarchy.

The rejected, the souls who choose to live differently, are still our fellow men and women who, during some brief passage of their lives might have fallen, failing to rise again. Perhaps there, in their underground, nocturnal world, one can easily find out the fact that "destiny means the moment and place of one's birth". But the even more monstrous fact is, that each of us can, at times, feel the breath of failure right behind.

THE MINOVICI FAMILY

This is the story of a family and of the ideals it constantly followed. The beginnings of the Minovici family go back hidden within the mountains surrounding the Tetovo fair (Macedonia of today), where a young Aromanian decided to change his destiny. He crossed the Balkan Peninsula, with his sheep herds, and then he crossed the Danube, to Wallachia settling at first in Craiova. His name was Stefan Mina. Because he had entered Wallachia by the Serbian territory, the local authority made him a passport under a Serbian name, Minovici.

He was the grandfather of the Mina brothers, Stefan and Nicolae Minovici. For over two hundred years, the destiny of the Minovici family was tied with that of Romania. They became doctors, lawyers, chemists, military men, typographers, merchants, teachers, engineers; they all chose liberal professions so necessary to modernise a society

abandoned to an archaic and careless East. The Minovici family's legacy is both cultural and social.

BUCHAREST

-Spaces of Misery & Spaces of Exclusion -

The outskirts of Bucharest were a sort of a hybrid area twisted between town and village, some endemic curiosity where, by hazard, nature kept experimenting the most hideous forms of survival. The children had to make real slaloms between viruses and epidemics, every year - smallpox, malaria, scarlet fever, pellagra, that, if they were not born with consumption, syphilis or who were not rachitic.

The non-urbanised outskirts of yore, flooded by mud in winter and by dust in summer, were under the control of gang chiefs and throat cutters. They lived crowded, in the outskirts, like in the barracks-blocks of flats of today. They had very little money, and their food consisted in what would God allow. The houses in no-man's-land were built from "forks stuck in the ground and patched with clay mixed with chopped straw and covered with tin over which stones were fixed, to keep the tin from being blown by the wind. Bucharest was a small town settled in the middle of a big village." (Alexandru Stefanopol).

Most of the outskirts of yore have been excavated and replaced by what were to become the working class' quarters; both were spaces of numbness, anonymity, poverty experienced altogether by several generations. The *block of flats* is an experimental building aiming at annulling any individual personality, an attempt of collective intimidation, looking like "two hundreds of cells organized around two stinking garbage containers." (I.D.Sarbu).

In the outskirts we find "the sterile strive to imitate true urban culture. The most disgraceful (sub-)cultural products, the intellectual and

esthetically ridiculous attributes under their shapes most humiliating for the human being can be found there, in the outskirts. By the end of the 18th century, the Romanians still had an urban culture approximately equivalent to the Occidental one from the 10th - 14th centuries. And, without the benefits of a normal growth, they had to jump directly to the 19th century. Of course, the phenomena typical of the outskirts culture had to become manifest especially in the Capital, where culture was imported at a large scale." (Paul Zarifopol).

TACHE LUPEA

- "Baron" of Brosteni

Tache Lupea lived in Bucharest during the times of Manuc Bey; he was one of the powerful characters in the Brosteni suburb, in the Southern part of the town. He had occupied a great part of the area, illegally completing his property to the detriment of the state and of the local inhabitants. Two small streets started westwards, from the Brostenilor street (the C. Radulescu-Motru street of today), streets which had been occupied by Tache Lupea. One was called Tache Lupea's Street (today - Mocanutei st.), where Tache Lupea's "mercenaries" lived (a street which divided Lupea's estate in two parts), the other, and Mosnenilor street, old border line which separated their estates from that of Lupea. Tache Lupea's house appears on the map like a fortified castle with a defense tower typical of the architecture of the rich. So, he was a local authority, substituted to the legal one - that is, to the ruler's. Manu Cavafu's church was also located on Lupea's territories.

Another character illegally extended his estate in the area, taking advantage from the social anarchy. His name was Enache Sitaru. Which were the features of such people like Sitaru or Lupea, during the 1802 Bucharest?

They surely were sort of feudal landlords, who took advantage of the social dissolution and of that of some state structures, in order to increase their personal wealth. By the beginnings of the 20th century, the political man Nicolae Filipescu described the feudalizing process undergone within the communist society, as follows: "In the socialist state, many shall hunt after functions of inspectors; very numerous at all levels of the socialist organization. It is obviously more pleasant to keep an eye the others, than to work for yourself. The subdued functions shall be avoided, as the reward shall be the same, as long as the State offers each the needs for one's survival". But what shall these "work inspectors" look like, after one generation only? Well, "imagine a feudal landlord, a Medieval Age's baron, more tyrannical than these work inspectors, who shall decide not only about the share and amount of work you are bound to do, but also about the kind of work you should be obliged to do, and who shall whip you, to force you fulfil your work!" (Nicolae Filipescu) What a resemblance between the political activist of the years 1948-1989 and people like Tache Lupea and Enache Sitaru from the year 1802! A reality of the Medieval Age's, which penetrated the centuries, persists in time, because of a society permanently suffering from a perpetual upheaval of its moral and cultural values. This way of living, at the mercy of times, generates a progressive pauperization of those situated at the basis of the social pyramid, and an intellectual aridity at its peak.

ABOUT HIDDEN SYMBOLS

What is a tattoo? A permanent amulet, a living jewel one cannot take off, because it has become part of one's body. The body itself has become a jewel, and preserves the inalterable youth of a jewel (...) As for the soul of

the tattooed, it also participates in the irremovable virtue of the tattoo which it translates in its own language, turning it into fidelity. A tattoo shall never betray, because its body forbids it to do so. It belongs for ever to the empire of signs, signals and signatures. Its skin is logos". (Michel Tournier).

By a serious analysis, dr. Nicolae Minovici showed, in 1898, that "the tattoo custom is not typical of the Romanian people. They were imported from the foreigners, namely from the Greeks", being "used with an aesthetic, therapeutic or medical, religious, military, professional, familial aim", and only "imitation, unemployment, persuasion, from the part of the tattooer, and the lack of culture from the part of the tattooed were the causes which made tattooing spread in our country."

If the tattoo is a "logos" hidden to the others, created to be shown only during carefully arranged intimate moments, and a form of communication which excludes the spoken language, choosing another one articulated by symbols, then it can reveal the existence of a certain kind of common feeling and affection, present with some of us, regardless of the social or professional tract.

"WHY, MY LADIES?"

One late autumn evening of the year 1848, a ball was organized at the Princely Palace in the fair of Bucharest, in honour of Fuad Efendi, commander of the Turkish troops sent to watch the movements of the Wallachian revolution. A few "grisettes", demimondaines, took part in the ball, along with the members of great noble (boyars') families. In the end, a "grisette" was chosen as the "queen of the ball", a fact "which irritated the virtuous ladies, angry of being invited there along with the grisettes". Fuad Efendi answered their anger, by a subtle and realistic speech about the realities: "Why, my ladies?

They, too, are beautiful,! They, too, act well! They, too, have good manners! Only nobody heard them complain for having been invited along with You, matrons, to the same ball!"

Bucharest was and still is a "book full of dreams" for those who are not familiar with it, and it is no wonder that "here, every little female dreams of velvet, carriages and palaces, although she has nothing to eat at home." And that - even since 1842, if we were to quote the puritan Wilkinson. Vestment elegance, good manners, taste for some cultural values were not and have never been unknown to demimondaines, their likeness with the high life virtuous ladies being so strong, that a non-connoisseur could hardly tell the ones from the others. For instance, on the Calea Victoriei, after its modern re-birth in 1877, up to present days, "street women can be seen who, by pomp and luxury surpass even the ladies of the highest society." (Sandor Veres, 1887).

The social problem resided not in the existence of these reduced and apparently hidden feminine, cosmopolite minority, playing a well defined part as a millenary custom, that of diversifying and refining the masculine consumers, permanent investor in the vestment progress and in the embellishing accessories.

The phenomenon which escapes control is that of women being obliged to live a kind of life they do not want, because of their social and material poverty, ending up by getting accustomed to a traumatizing existence. Not all souls come to live like that by their own choice; most of them are obliged to do it, because of a social mechanism which does not function for everyone's well being.

"I WAS STEALING TO LIVE, BECAUSE OF THE MISERY"

While, exasperated by the Romanian society, Caragiale was leaving in a permanent exile to the civilized space of order which was Berlin, in the outskirts of Bucharest, in the filthy "favelas" forming the Veseliei (joy) quarters a destiny came to life.

Ion Stefanescu was born in a medium he was to define later as an "affective disaster". Soon his mother abandoned him, to be free to marry a butcher; the child of the time recalled the memory of this step-father as "the blood shading brute". It is the moment when the child was left at the mercy of his grandparents, free to ramble around vacant lands, in the company of buzzers and light fingered gentry, where he gained a surname: Tata-Mosu (the Old Father). The vagabond life on the vacant lands was to increase within himself "the germ of social revolt". The games with other little robbers of the same age "were, all of them, a school preparing professional delinquency." In fact Tata Mosu spent "his entire childhood on vacant lands, playing Hotii si vardistii, a game for which he proved real talents, since the very beginning, later combined with a high-school-like preparation!" Although he finished with difficulty the primary school and was then sent to the Gheorghe Lazar high school, he had to abandon studying, for pecuniary reasons caused by the violent quarrels between his mother and the butcher. That was the context in which interfered "Vlad-the-Devil", the outskirts' leader, who introduced him in the space of delinquency, from which there was no return.

Tata Mosu's life went on between the same coordinates. The authorities could never capture him during direct confrontations, but only by the betrayals of his lovers, relatives, gang rivals. He managed to escape almost all detentions, for "stupid people cannot steal", as he used to say.

During the authorities' inquiries he justified his way of life as follows: "everyone robs, today, from one end of society to another, but true robbers never arrive to jail, not even for a visit; here, you can only find those who steal a chicken, a piece of bread or an onion: they are the scapegoats for all the real guilty ones. What prejudice do I cause the society if I steal the bag of an artist? I know well that the victim does not live an honest life, and that is confirmed to me by the luxury she lives in, by the brilliants she wears. All these "tytanosaurs" who have an extremely vague notion of what money really means, and whom the artist is cheating, live on the society's accounts, and belong to that category of people who do not even have time to count their provisions this collectivity and regale on them."

We can still perceive in Tata Mosu's words the quotidian reality we are presently living, as there was no reduction of the delinquency phenomena, not even within the intimate nuances of some possible solutions of social recovery. Tata Mosu's biography is not a singular one, we can find it multiplied, today, through hundreds, perhaps thousand anonymous destinies living in poverty consumed families lacking affection, while society is unable to organize alternative antidotes for the misbegotten; society only generates confusion by the indifference of its legislative and decisional authorities, for whom the outskirts' thief can be, at any time, a scapegoat they can at any time easily get rid of. Tata Mosu has known this reality since his own childhood, and we are still confronting the same dangerous social reality.

"WHAT IS ALCOHOLISM?"

Is alcohol generating poverty? Nobody calculates the losses due to alcoholism. In 1897 Romania, "the money spent on alcoholic drinks, the losses caused by the object badly made

making workers dumb with alcohol, the lost working days, the disease, the suicides, all sort of accidents, the pursuit and maintenance of the criminals and madmen all rise to fabulous sums." (A. C. Cuza). "Because misery is not the cause of alcoholism, but alcoholism is cause of the misery", and it is "a true danger to our country".

Alcoholism is one of the obstacles stopping most of the unhappy ones who have failed in one way or another. And, frequently, they stop there for ever. By its decision authorities, the civil society, does not manage to bring in alternatives to save the temporary fall of some of us. In fact, the causer of alcoholism is often due to the lack of social or professional alternatives, for those who choose this existential subterfuge. We can include here drugs, as well.

WHEN 'THE INFERNO IS THE FELLOW MAN'

For any of us the fellow man can at times become the Inferno: some hierarchic chief, some envious colleague, the life partner lacking affection and understanding. Dramatic events can happen anywhere: at the office, in the street, in the bus, in a theatre hall, on a stadium, home or abroad, in a hospital, where one can be ignored by doctors and nurses, at school. How does such a drama go on? Sometimes, the suffering ones confess themselves:

The last words written by schoolgirl B.S., from the 7th class of the vocational school, in Bucharest, 1936...

"Unable to withstand the miseries and injustice of this life I have decided to commit this desperate act. Perhaps I have suffered too much. I had a life ideal. To finish my vocational school. I could not fulfil this ideal, because of a graduate who could not stand me and who, by various means, managed to become an educator here. She kept

denouncing me to the teachers' room although I was innocent. If I had one nib in the class, or if I prepared one paper in school, she would denounce me to the Head Mistress. This educator called Motoc by my classmates is called Florica Logofetescu. Although I was suffering in silence, without letting anyone know about my psychological state, my troubles would come one after another. On January 10th, 1936, I paid the school tax for the 2nd semester, without receiving any receipt. The next day, when I went back to get my receipt, the secretary to whom I had given the money did not admit I had given it to her. It was the greatest blow for me, and I felt day by day, my life fading off. Sinister thoughts followed me, up to the present moment. Now, for the last time, I have just one more wish. I ask Mrs. Alex. Enachescu Head Mistress of the Professional school, to closer investigate this case, and my

innocence shall come to light. And I wish that the money found to be given to the school sick room. I would by no means like it to remain in the purse of ms. secretary. I also beg the Head Mistress to be more attentive with the girls, not to punish them so easily and to take closer look at their problems, so that they should not be punished anymore, when they are not guilty of anything.

And now I sacrifice myself, after a long suffering from an operation. At least, if I did not manage to be happy, I wish all the happiness to my colleagues.

For the last time I give a hug to my dearest mother whom I beg to forgive my gesture. I embrace for the last time my dear colleagues, my sister and my brother, all my friends, boys and girls.

S.B.

7th class

Vocational School".